“Biết về Engels: Nhiều hơn là‘ Cây Vĩ Cầm Thứ Hai bên cạnh Marx ’”

Lede: Friedrich Engels đã từng viết rằng ông ấy đã đóng vai như “cây vĩ cầm thứ hai” bênh cạnh Marx. Nhân kỷ niệm 200 năm ngày sinh của ông, chúng ta hãy tưởng nhớ đến những ảnh hưởng sâu sắc của Engels đối với người bạn, người đồng chí cũng như những người đã đóng góp về mặt lý luận của Marx.

Friedrich Engels thậm chí còn hiểu sớm hơn Karl Marx về vị trí trung tâm của các phê phán kinh tế chính trị. Trên thực tế, khi hai người cấp tiến mới bắt đầu quen biết nhau, Engels đã xuất bản nhiều bài báo về chủ đề này hơn người bạn của mình.

Sinh ra cách đây 200 năm, vào ngày 28 tháng 11 năm 1820, tại Barmen, Đức (ngày nay là ngoại ô Wuppertal), Friedrich Engels là một thanh niên đầy triển vọng mà cha, chủ của một xưởng công nghiệp dệt, đã từ chối cho ông cơ hội học đại học và thay vào đó đã hướng dẫn ông vào làm cho công ty tư nhân của mình. Engels, một người vô thần, đã tự học và rất ham hiểu biết. Ông đã ký các tác phẩm của mình với một bút danh khác để tránh xung đột với gia đình tôn giáo bảo thủ của mình.

Hai năm ông ở Anh - nơi ông được cử đến làm việc trong độ tuổi hai mươi hai ở Manchester, tại văn phòng nhà máy bông Ermen & Engels - có ý nghĩa quyết định đối với sự trưởng thành về niềm tin chính trị của ông. Chính tại đó, ông đã tự mình quan sát những tác động của sự bóc lột tư bản đối với giai cấp vô sản, tư hữu và sự cạnh tranh giữa các cá nhân. Ông tiếp xúc với phong trào Chartist và yêu một phụ nữ lao động người Ireland, Mary Burns, người đóng vai trò quan trọng trong sự phát triển của ông. Là một nhà báo xuất sắc, ông đã xuất bản các thông tin ở Đức về các cuộc đấu tranh xã hội bằng tiếng Anh và viết cho báo chí tiếng Anh về những tiến bộ xã hội đang diễn ra trên Lục địa. Bài báo “Phác thảo phê phán kinh tế chính trị”, được xuất bản trong Niên giám Pháp-Đức năm 1844, đã khơi dậy niềm quan tâm lớn đến Marx, người vào thời điểm đó đã quyết định dành tất cả sức lực của mình cho cùng một chủ đề. Hai người bắt đầu hợp tác trong lĩnh vực lý thuyết và chính trị , và sau đấy nữa, sẽ kéo dài đến cuối đời.

Ảnh hưởng của Engels

Năm 1845, Engels xuất bản cuốn sách đầu tiên của mình bằng tiếng Đức, Tình cảnh giai cấp công nhân ở Anh. Như tựa tề của nó đã nhấn mạnh, tác phẩm đó dựa trên “sự quan sát trực tiếp và các nguồn chính thống”, và Engels đã viết trong lời nói đầu rằng kiến thức thực tế về điều kiện sống và làm việc của những người vô sản là “hoàn toàn cần thiết để có thể cung cấp nền tảng vững chắc cho các lý thuyết xã hội chủ nghĩa”. Trong phần mở đầu cống hiến của mình, "Đối với giai cấp công nhân nước Anh", Engels chỉ ra thêm rằng công việc của ông "trên thực địa" đã mang lại cho ông "kiến thức trực tiếp, không trừu tượng, về cuộc sống thực của người lao động". Ông chưa bao giờ bị phân biệt đối xử hay “bị họ đối xử như một người nước ngoài”, và ông rất

vui khi thấy họ không mắc phải "lời nguyền khủng khiếp về tính hẹp hòi và kiêu ngạo về dân tộc của họ".

Cùng năm mà chính phủ Pháp trục xuất Marx vì các hoạt động cộng sản của ông, Engels đã theo ông đến Brussels. Ở đó, họ xuất bản Gia Đình Thần Thánh, hay Cuốn sách Phê Phán : Phê phán sự phê phán có tính chất phê phán, Chống lại Bruno Bauer và đồng bọn (cuốn sách chung đầu tiên của ông với Marx) và cả hai cũng cho ra đời một bản thảo đồ sộ chưa xuất bản –Tư tưởng Đức – bị bỏ lại cho "những lời chỉ trích gặm nhấm của chuột ". Cũng trong thời gian này, Engels cùng với người bạn của mình đến Anh và tận mắt chỉ cho Marx những gì ông đã thấy và hiểu trước đó về phương thức sản xuất tư bản chủ nghĩa. Sau đó, Marx từ bỏ sự phê phán triết học hậu Hegel và bắt đầu cuộc hành trình dài dẫn đến, hai mươi năm sau, đến với tập đầu tiên của Tư Bản. Hai người bạn cũng viết Tuyên ngôn của Đảng Cộng sản (1848) và tham gia các cuộc cách mạng năm 1848.

Năm 1849, sau thất bại của cuộc cách mạng, Marx buộc phải chuyển đến Anh, và Engels đã sớm chạy theo Marx. Marx nhận phòng trọ ở London, trong khi Engels đến quản lý công việc kinh doanh của gia đình ở Manchester, cách đó khoảng 300km. Theo cách nói của ông, ông đã trở thành "cây vĩ cầm thứ hai" cho Marx, và để tự nuôi sống bản thân và giúp đỡ bạn mình (người thường không có thu nhập), ông đồng ý quản lý nhà máy của cha mình ở Manchester, cho đến năm 1870.

Thư tín Marx giữa và Engels

Trong suốt hai thập kỷ này, hai người đàn ông đã sống trong thời kỳ căng thẳng nhất trong cuộc đời của họ, khi so sánh các ghi chú nhiều lần trong tuần về các sự kiện chính trị và kinh tế chính của thời đại. Hầu hết trong số 2.500 bức thư họ trao đổi có niên đại từ năm 1849 đến năm 1870, trong thời gian đó, họ cũng gửi khoảng 1.500 bức thư cho các nhà hoạt động và trí thức ở gần 20 quốc gia. Trong tổng số thư này này, vẫn còn 10.000 bức thư cho Engels và Marx từ các bên thứ ba, và 6.000 bức thư khác, mặc dù không còn nguyên vẹn nhưng được biết đã tồn tại. Những bức thư này là một kho tàng, chứa đựng những ý tưởng mà cả Marx và Engels đều không thành công trong việc phát triển đầy đủ ý tưởng, thông tin trong các bài viết của họ.

Rất ít những bức thư từ thế kỷ 19 có thể tự hào được xem như những tài liệu tham khảo uyên bác như những bức thư viết từ ngòi bút của hai nhà cách mạng cộng sản. Marx đọc chín thứ tiếng và Engels thông thạo tới mười hai thứ tiếng. Các chữ cái của họ rất nổi bật vì họ liên tục chuyển đổi giữa các ngôn ngữ và số lượng trích dẫn đã học, bao gồm cả tiếng Latin và tiếng Hy Lạp cổ đại. Hai nhà nhân văn này cũng là những người yêu văn học lớn. Marx thuộc lòng những đoạn văn của Shakespeare và không bao giờ mệt mỏi khi đọc qua các tập Aeschylus, Dante và Balzac của ông. Engels trong một thời gian dài là chủ tịch của Viện Schiller ở Manchester và tôn thờ Aristotle, Goethe và Lessing. Cùng với việc thảo luận liên tục về các sự kiện quốc tế và khả năng cách mạng, nhiều cuộc trao đổi của họ liên quan đến những tiến bộ lớn

đương thời trong công nghệ, địa chất, hóa học, vật lý, toán học và nhân học. Marx luôn coi Engels là người đối thoại không thể thiếu, tham khảo ý kiến tư duy phản biện của ông bất cứ khi nào ông phải đưa ra quan điểm về một vấn đề gây tranh cãi.

Không chỉ là những người bạn đồng hành tuyệt vời, mối quan hệ tình cảm giữa hai người đàn ông thậm chí còn phi thường hơn. Marx đã tâm sự tất cả những khó khăn cá nhân của mình với Engels, bắt đầu từ sự khó khăn khủng khiếp về vật chất và vô số vấn đề sức khỏe đã hành hạ ông trong nhiều thập kỷ. Engels đã thể hiện sự hy sinh hoàn toàn trong việc giúp đỡ Marx và gia đình ông, luôn làm mọi thứ trong khả năng của mình để đảm bảo cho họ một sự tồn tại ổn định và tạo điều kiện cho việc hoàn thành Tư bản. Marx đã từng rất biết ơn về sự hỗ trợ tài chính này, như chúng ta có thể thấy từ những gì ông ấy viết vào một đêm tháng 8 năm 1867, vài phút sau khi ông ấy hoàn thành việc sửa chữa các dẫn chứng của Tập một: “Tôi nợ bạn đến mức mà cuốn sách này đã được viết ra”.

Đóng góp lý thuyết của Engels

Tuy nhiên, ngay cả trong suốt hai mươi năm làm công việc đó, Engels vẫn không ngừng viết. Năm 1850, ông xuất bản Cuộc chiến nông dân ở Đức, cuốn lịch sử về các cuộc nổi dậy năm 1524-25. Trong đó, Engels đã tìm cách chỉ ra hành vi của tầng lớp trung lưu vào thời điểm đó giống như thế nào với hành vi của giai cấp tư sản nhỏ trong cuộc cách mạng 1848-49, và họ phải chịu trách nhiệm như thế nào đối với những thất bại đã xảy ra. Để tạo điều kiện cho Marx dành nhiều thời gian hơn cho việc hoàn thành các nghiên cứu kinh tế của mình, từ năm 1851 đến năm 1862, Engels cũng đã viết gần một nửa trong số năm trăm bài báo mà Marx đã đóng góp cho tờ New-York Tribune (tờ báo có lượng phát hành lớn nhất ở Mỹ). Ông đã báo cáo với công chúng Mỹ về diễn biến và kết quả có thể xảy ra của nhiều cuộc chiến tranh đã diễn ra ở châu Âu. Trong hơn một lần, ông đã đoán trước được các diễn biến và dự đoán các chiến lược quân sự được sử dụng trên các mặt trận khác nhau, ông tìm kiếm cho mình một niềm say mê mà ông được tất cả các đồng đội biết đến như là “Tướng quân”. Hoạt động báo chí của ông tiếp tục trong một thời gian dài, và vào năm 1870-71, trong khi ông cũng hoạt động rất tích cực trong Hiệp hội những người đàn ông làm việc quốc tế, ông đã xuất bản Ghi chú của mình về Chiến tranh Pháp-Phổ, một loạt sáu mươi bài báo cho nhật báo tiếng Anh Pall Mall. Công báo phân tích các sự kiện quân sự trước Công xã Paris. Những điều này đã được đón nhận và là minh chứng cho sự sáng suốt của ông đối với các vấn đề quân sự.

Trong mười lăm năm tiếp theo, Engels đã có những đóng góp lý luận chính của mình trong một loạt các tác phẩm chống lại các kẻ thù chính trị trong phong trào công nhân. Từ năm 1872 đến năm 1873, ông đã viết một loạt ba bài báo cho Volksstaat cũng đã được phát hành, dưới dạng một tập sách nhỏ, với tiêu đề Câu hỏi về nhà ở. Ý định của Engels là phản đối việc truyền bá tư tưởng của Pierre-Joseph Proudhon ở Đức và nói rõ với công nhân rằng các chính sách cải cách không thể thay thế một cuộc cách mạng vô sản. Tác phẩm Anti-Dühring, xuất bản năm 1878, được ông mô tả là “sự trình bày

ít nhiều có mối liên hệ giữa phương pháp biện chứng và quan điểm thế giới cộng sản", đã trở thành một điểm quy chiếu quan trọng cho sự hình thành học thuyết Marx.

Mặc dù những nỗ lực của Engels nhằm phổ biến Marx qua những luận chiến với các bài đọc đơn giản khác, cần được phân biệt với sự truyền bá thô tục của thế hệ Dân chủ Xã hội Đức sau này. Việc ông sử dụng khoa học tự nhiên đã mở đường cho một quan niệm tiến hóa về các hiện tượng xã hội, và đã làm giảm sắc thái trong sự phân tích của Marx. Chủ nghĩa xã hội: Không tưởng và Khoa học (1880), cũng như một bản làm lại ba chương của Anti-Dühring, có tác động thậm chí còn lớn hơn văn bản gốc. Nhưng bất chấp những giá trị của nó, và thực tế là nó đã được lưu hành gần như rộng rãi như Tuyên ngôn của Đảng Cộng sản, các định nghĩa của Engels về "khoa học" và "chủ nghĩa xã hội khoa học" sau đó bị những người theo chủ nghĩa Marx--Lenin sử dụng để loại bỏ bất kỳ cuộc thảo luận phê phán nào về luận án của "những người sáng lập chủ nghĩa cộng sản".

Phép biện chứng của tự nhiên, những mảnh vụn của một dự án mà Engels đã làm việc lẻ tẻ trong khoảng thời gian từ năm 1873 đến năm 1883, đã trở thành đối tượng của cuộc tranh cãi lớn. Đối với một số người, đó là nền tảng của chủ nghĩa Marx, trong khi đối với những người khác, đó là thủ phạm chính dẫn đến sự ra đời của chủ nghĩa giáo điều Soviet. Ngày nay, nó nên được đọc như một tác phẩm chưa hoàn chỉnh, bộc lộ những hạn chế của Engel nhưng cũng là tiềm năng chứa đựng trong phê bình sinh thái của ông. Mặc dù việc sử dụng phép biện chứng của ông ở đó chắc chắn đã làm giảm tính phức tạp về mặt lý thuyết và phương pháp luận trong tư tưởng của Marx, nhưng sẽ không đúng nếu quy trách nhiệm về nó - như nhiều người đã làm - về tất cả những gì họ thấy không đồng ý trong các bài viết của Marx, hoặc chỉ đổ lỗi cho Engels về những sai sót lý thuyết hoặc thậm chí những thất bại về chính trị.

Năm 1884, Engels xuất bản Nguồn gốc của Gia đình, Sở hữu Tư nhân và Nhà nước, một phân tích về các nghiên cứu nhân học do Lewis Morgan người Mỹ thực hiện. Morgan đã phát hiện ra rằng quan hệ mẫu hệ có trước quan hệ phụ hệ trong lịch sử. Đối với Engels, đây là một tiết lộ quan trọng liên quan đến nguồn gốc loài người như "lý thuyết của Darwin đối với sinh học và lý thuyết của Marx về giá trị thặng dư đối với kinh tế chính trị". Gia đình đã chứa đựng những đối kháng mà sau này sẽ phát triển trong xã hội và nhà nước. Sự áp bức giai cấp đầu tiên xuất hiện trong lịch sử loài người "đồng thời với sự áp bức về giới tính nữ của nam giới". Đối với vấn đề bình đẳng giới, cũng như các cuộc đấu tranh chống thực dân, Engels không bao giờ ngần ngại đề cao nguyên nhân giải phóng. Cuối cùng, vào năm 1886, ông xuất bản một tác phẩm luận chiến nhằm vào sự trỗi dậy của chủ nghĩa duy tâm trong giới học thuật Đức, Ludwig Feuerbach và Sự cáo chung của triết học cổ điển Đức (1886).

Đọc Engels vào năm 2020

Engels sống lâu hơn Marx mười hai năm. Trong thời gian đó, ông đã cống hiến hết mình cho tài sản văn học của bạn mình và cho sự lãnh đạo của phong trào công nhân quốc tế. Sự đóng góp to lớn của ông đối với sự phát triển của các đảng công nhân ở Đức, Pháp và Anh được thể hiện rõ trong một số bài báo cho các tờ báo xã hội chủ nghĩa lớn vào thời điểm đó, bao gồm Die Neue Zeit, Le Sociale và Critica Sociale, trong lời chào mừng các đại hội đảng, cũng như hàng trăm bức thư mà ông đã viết trong thời kỳ này. Engels đã viết nhiều về sự ra đời và các cuộc tranh luận đang diễn ra liên quan đến Quốc tế thứ hai, đại hội thành lập diễn ra vào ngày 14 tháng 7 năm 1889. Điều quan trọng hơn nữa là ông đã cống hiến sức lực của mình cho việc truyền bá chủ nghĩa Marx.

Engels được giao cho nhiệm vụ cực kỳ khó khăn là chuẩn bị xuất bản các bản thảo của Tập hai và ba Bộ tư bản mà Marx đã không thể hoàn thành. Ông cũng giám sát các ấn bản mới của các tác phẩm đã xuất bản trước đây, một số bản dịch, đồng thời viết lời tựa và lời nói sau cho các ấn bản khác nhau của các tác phẩm của Marx. Trong phần giới thiệu mới về Cuộc đấu tranh giai cấp của Marx ở Pháp (1850), được viết vài tháng trước khi ông qua đời, Engels đã xây dựng một lý thuyết về cuộc cách mạng cố gắng thích ứng với bối cảnh chính trị mới ở châu Âu. Ông lập luận rằng giai cấp vô sản đã trở thành đa số xã hội, và triển vọng nắm quyền thông qua các phương tiện bầu cử - với quyền phổ thông đầu phiếu - khiến họ có thể đồng thời bảo vệ tính cách mạng và tính hợp pháp.

Khác với các đảng viên Đảng Dân chủ Xã hội Đức, những người đã vận dụng văn bản của mình theo chủ nghĩa cải cách, hợp pháp, Engels nhấn mạnh rằng "cuộc chiến trên đường phố" vẫn có vị trí của nó trong cuộc cách mạng. Engels tiếp tục, cuộc cách mạng không thể hình thành nếu không có sự tham gia tích cực của quần chúng, và điều này đòi hỏi "công việc lâu dài và kiên nhẫn". Đọc Engels ngày nay, 200 năm kể từ ngày sinh của ông, làm cho chúng ta tràn đầy khát vọng mới để thực hiện theo con đường mà ông đã sáng tạo.

Người viết: Marcello Musto
Người dịch: Sally Mju